22.10.2021 Julkinen

Asia: Valtioneuvoston selvitys: 55-valmiuspaketti tiedonanto – Valmiina 55:een: Vuoden 2030 ilmastotavoitteesta totta matkalla kohti ilmastoneutraaliutta (E 97/2021 vp)

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua valmiuspaketista. Lausunnossamme keskitymme paketin kokonaisuuteen emmekä tässä ota kantaa yksittäisiin esityksiin. Keskeiset huomiot on koottu alle.

- Komission esitys 55-valmiuspaketista on tervetullut, mutta pakettia tulee vahvistaa, jotta EU saavuttaa Pariisin ilmastosopimuksen ja EU:n ilmastolain tavoitteet.
- Jos pakettiin tehdään muutoksia, tulee varmistaa, ettei kokonaisuuden kunnianhimo heikkene.
- Valmiuspaketin käsittelyssä tulee ottaa aloitteellinen ja rakentava rooli – tämä on myös Suomen etu.

2. Sitran lausunto

Paketti on tervetullut, mutta sitä pitää vahvistaa

Sitra toivottaa tervetulleeksi komission esityksen ja siihen pääosin myötämielisesti suhtautuvan valtioneuvoston kannan. Pakettia pitää kuitenkin vahvistaa, jotta EU saavuttaa ilmastolaissa ja Pariisin sopimuksessa asetetut tavoitteet.

Useiden selvitysten mukaan EU:n reilu osuus 1,5 asteen mukaisesta päästöpolusta edellyttää nykyistä vahvempia tavoitteita. Siksi valmiuspaketin pitää johtaa yli 55 prosentin päästövähennykseen vuoteen 2030 mennessä niin, että se mahdollistaa tulevina vuosina tavoitteiden tarkistamisen.

On hyvä, että valtioneuvoston kannassa nostetaan esiin mahdollisuus ylittää EU:ssa vuodelle 2030 asetettu 55 prosentin päästövähennystavoite. Sitra toteaa, että Pariisin ilmastosopimuksen noudattaminen edellyttää nykyistä vahvempia ilmastotoimia sekä Suomessa että muissa jäsenmaissa. Mahdollinen joustojen käyttö ei saa heikentää ilmastopolitiikan kunnianhimoa.

Kokonaisuus on laaja ja herkkä, joten pitää keskittyä olennaiseen

Valmiuspaketti on laaja kokonaisuus, jonka yksityiskohtia on syytä arvioida myös kriittisesti. Jos jotakin paketin osaa halutaan kuitenkin keventää, pitää jotain toista vastaavasti tiukentaa riittävien päästövähennysten saavuttamiseksi. Sitra tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan valmiuspaketin kunnianhimotason ylläpitäminen kokonaisuutena tulee varmistaa. Sitra kuitenkin huomauttaa, että valtioneuvosto esittää alustavissa kannoissaan useita kriittisiä huomioita esimerkiksi sitoville velvoitteille.

Komission esityksiin liittyy poliittisia herkkyyksiä ja epävarmuuksia. Suomen olisi hyvä keskittyä vaikuttamisessa ajamaan mahdollisia muutoksia niin, että kokonaisuus ja paketin läpimenon mahdollisuudet eivät vaarannu.

Ilmastoa, luontoa ja luonnonvaroja on tarkasteltava yhdessä

Monet paketin osat kytkeytyvät luontokadon torjuntaan ja luonnonvarojen säästämiseen. Esimerkiksi biomassan käyttöön vaikuttavat muun muassa uusiutuvan energian direktiivi, metsästrategia ja LULUCF-asetus.

Ilmastotoimissa pitää painottaa ratkaisuja, jotka tuottavat samalla myös luonto- ja luonnonvarahyötyjä. Tällaisia ovat muun muassa luontopohjaiset ratkaisut, kuten soiden ennallistaminen, ja kiertotalous.

Sitran pitää hyvänä valtioneuvoston näkemystä, että EU-tavoitteisiin laskettava metsäenergia ei heikennä luonnon monimuotoisuutta ja varmuudella tuottaa odotetun ilmastohyödyn. Material Economics (2021) mukaan bioraaka-aineiden käyttö on kasvanut EU:ssa merkittävästi ja kasvun ennakoidaan jatkuvan voimakkaana myös tulevaisuudessa. Kestävää biomassaa on kuitenkin rajallisesti saatavilla. Selvityksen tulokset osoittavat, että rajalliset biomassavarat tulisi ohjata jatkossa pääosin materiaalien, sellun ja muiden kuitujen sekä kemikaalien valmistukseen. Päivityksiä uusiutuvan energian direktiiviin voidaan tätä vasten pitää tarpeellisina.

Väliaikainen hintahäiriö ei saa heikentää pitkän aikavälin ratkaisuja

Viime aikoina eurooppalaista keskustelua on hallinnut energian hinnan äkillinen nousu. Huolena on, että pienituloiset ja haavoittuvat ihmisryhmät erityisesti köyhimmissä jäsenmaissa joutuisivat kohtuuttomaan pinteeseen.

Energiaköyhyyteen tulee hakea oikeudenmukaisia ja kestäviä ratkaisuja. Väliaikainen hintahäiriö energiamarkkinoilla ei saa kuitenkaan jarruttaa paketin hyväksymistä tai heikentää sen sisältöä.

On tärkeää, että EU:n päästökaupan toimintaa kehitetään edelleen. Sitra tukee valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan päästöoikeuksien ylijäämää tulee merkittävästi vähentää. Sitra (2019) selvitti päästökaupan tehokkaan uudistamisen keskeisiä elementtejä, kuten markkinavakausvarannon kehittämistä, päästökaton kertaluonteista vähentämisestä sekä lineaarisen päästövähennyskertoimen nostoa. Sitra muistuttaa, että myös kansallisilla toimilla, kuten huutokaupattavien päästöoikeuksien mitätöinnillä, jäsenmaat voivat vahvistaa päästökaupan toimintaa ja vaikuttaa päästöoikeuksien ylijäämään.

Siirtymä pitää toteuttaa reilusti – mahdollisia työkaluja on monia

Ilmastoneutraalius edellyttää isoja muutoksia monilla alueilla ja toimialoilla. Siirtymä on toteutettava reilulla tavalla, jotta kaikki pysyvät siinä mukana.

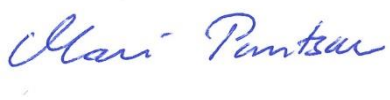
Komissio esittää erillistä sosiaalirahastoa, jonka rahoitus kerättäisiin tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen päästökaupasta. On hyvä, että valtioneuvosto on lähtökohtaisesti valmis ohjaamaan huutokauppatuloja haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille, mikroyrityksille ja liikenteen käyttäjille. Reiluuden turvaamiseen on kuitenkin monia mahdollisia keinoja, esimerkiksi olemassa olevien mekanismien ja instrumenttien hyödyntäminen, eikä reilu siirtymä saa jäädä kiinni rahaston läpimenosta.

Suomen tulee toimia aloitteellisesti paketin vahvistamiseksi ja läpimenon varmistamiseksi

Sitra (2021) mukaan Suomen ilmastojohtajuus ei ole hyväntekeväisyyttä, vaan oman edun puolustamista. Maamme kannattaakin ottaa myös valmiuspaketin käsittelyssä aloitteellinen ja rakentava rooli.

Suomi voi toimia neuvostossa sillanrakentajana, joka hakee näkemyseroja sovittavia ratkaisuja. Maamme on myös tärkeä aloitteellisesti puolustaa paketin ilmastovaikuttavuutta ja pyrkiä vahvistamaan sitä.

Helsingissä 22.10.2021,

Mari Pantsar
Johtaja
Kestävyysratkaisut

Sitran visiona on, että Suomi menestyy rakentamalla reilua, kestävää ja innostavaa tulevaisuutta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa. Työssämme painottuu kolme teemaa: ratkaisujen löytäminen ekologiseen kestävyyskriisiin, reilun datatalouden edistäminen sekä demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Talouden uudistaminen kestäväksi ja kilpailukykyiseksi nivoutuu aiempaa vahvemmin kaikkeen toimintaamme.

Lähteet:

Material Economics (2021): EU Biomass Use in a Net-Zero Economy

Sitra (2019): Miten EU:n päästökauppaa tulisi kehittää Pariisin ilmastosopimuksen mukaiseksi? Tiivistelmä

Sitra (2021): Pieni suuri maamme. Miten Suomen ilmastojohtajuus voisi hyödyttää meitä ja muita